

Лановська Г. І.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів*

Київського національного університету харчових технологій

Мельниченко А. І.

студентка

Київського національного університету харчових технологій

Lanovska H. I.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer of Finance Department
Kyiv National University of Food Technologies*

Melnychenko A. I.

Student

Kyiv National University of Food Technologies

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

RESOURCE POTENTIAL OF BANKING INSTITUTIONS AS THE BASIS FOR STABLE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

Анотація. У роботі досліджено проблеми формування ресурсного потенціалу банківських установ України, що обумовлено зовнішніми та внутрішніми чинниками. Розглянуто науково-методичні підходи до пошуку оптимальних методів формування ресурсної бази комерційних банків, як наслідок, розширення фінансових зв'язків та поглиблення фінансових відносин, що, зокрема, посилює роль банківської системи та перетворило її на провідну ланку економічної системи. З огляду на зазначене потребують поглибленого вивчення теоретико-методичні засади основних напрямків збалансованого формування ресурсного потенціалу, а саме: формування доцільної структури активів та пасивів, зважений підхід при управлінні ризиками, запровадження нових банківських послуг та технологій забезпечать перспективи подальшого розвитку конкурентоспроможної банківської системи України.

Ключові слова: ресурсний потенціал, формування ресурсного потенціалу, банківська система, капітал банку, ресурсна база банківської установи, капіталізація банківських установ, рівень життя населення.

Вступ та постановка проблеми. Банківський сектор залишається одним з найбільших сегментів фінансового ринку у більшості країн із розвинутою економікою. Банківська система України відіграє ключову роль в економічному розвитку держави, оскільки від її ефективного функціонування залежать розподіл валового внутрішнього продукту і національного доходу, регулювання грошового обігу, кредитування суб'єктів господарювання і домашніх господарств, фінансування масштабних національних проєктів та реалізація інших важливих економічних і соціальних функцій держави. Протягом останніх трьох років вона перебуває у стані активної структурної трансформації: кількість банків зменшується, підвищуються вимоги до прозорості діяльності банків та капіталу банку.

На даний час для підвищення прибутковості діяльності банку та зміцнення його позицій у висококонкурентному середовищі на перший план виходить необхідність формування достатності капіталу банку, тобто нагальними є проблеми процесу формування ресурсної бази українських банків та формалізація загальних пріоритетів подальшого розвитку банківської системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним аспектам цієї проблеми, зокрема формуванню ресурсного потенціалу, методам управління ресурсами банків присвячено праці зарубіжних авторів: Г. Асхауера, Д. Полфреман, Ф. Форда, Дж. Сінкі, Е. Рід, Р. Костер, Е. Гілл, Р. Сміта; українських учених –

О. Васюренко, А. Вожжова, А. Герасимовича, О. Дзюблока, Ж. Довгань, О. Заруби, А. Спіфанова, В. Коваленко, С. Козьменка, Р. Коцовської, А. Кириченка, І. Лютого, А. Мороза, С. Павлюка, Л. Примостки, І. Сала, М. Савлука, Т. Смовженко, Р. Тиркала, І. Федосік, В. Шелудько та ін.

Завдяки розробкам даних науковців сучасного наповнення й розвитку набули теорія та практика механізму формування, розміщення й управління банківськими ресурсами. Водночас в умовах постійних змін, що відбуваються в кон'юнктурі на ринку банківських послуг України, недостатньо дослідженими залишаються питання щодо забезпечення функціональної достатності ресурсного потенціалу банківських установ.

Метою даної роботи є поглиблення теоретико-методичних підходів до розробки методів формування ресурсного потенціалу банківських установ для забезпечення стабільності та конкурентоспроможності банківської системи України.

Результати дослідження. Ресурсний потенціал банку (bank potential resources) – сукупність усіх грошових коштів банку, що перебувають у його безпосередньому розпорядженні, і коштів, які банк може потенційно залучити внаслідок проведення ефективної масштабної банківської діяльності або прирощено чи втрачено у разі проведення активних операцій [1].

Проблеми розвитку банківських систем в умовах фінансової глобалізації та євроінтеграції є предметом

наукових досліджень провідних вітчизняних та зарубіжних учених, що, у свою чергу, вплинуло на методи формування ресурсного потенціалу банківських установ України. Сучасні ресурсні проблеми банків обумовлені багатьма факторами як зовнішнього, так і внутрішнього характеру.

Зовнішніми чинниками впливу на формування ресурсного потенціалу банківських установ є:

- недосконалість грошово-кредитної політики центрального банку;
- незадовільний стан світової та національної фінансово-економічних систем;
- недосконалість законодавчої бази, недовіра до кредитних установ;
- нерозвиненість ринку страхування та фондового ринку тощо.

Найбільш вагомим чинником внутрішнього характеру щодо накопичення ресурсних проблем банків є: недостатній рівень капіталізації банків, а внаслідок цього – ненадійність, нестабільність та неспроможність банків пристосуватися до несприятливих змін кон'юнктури ринку.

Глобальна криза продемонструвала вразливість та ключові суперечності подальшого розвитку банківської системи України – відсутність сприятливого інвестиційного клімату, недосконалість ринкового механізму, спекулятивну направленість більшості капіталовкладень, недостатньо привабливі інвестиційні проекти і разом з тим нестачу зацікавлених партнерів та коштів. Економічні, соціальні та політичні виклики, яких зазнає Україна починаючи з 2014 р., зумовлюють значні ризики та невизначеності стосовно подальшого розвитку економіки та банківської системи. Заходи з відновлення макроекономічної та фінансової стабільності в державі, а також продовження проведення економічних і соціальних реформ у короткостроковому періоді зумовлюють збереження підвищеного інфляційного тиску. Сучасні зміни у банківському секторі спричиняють необхідність об'єднання окремих малих банків. Таким чином, зростає актуальність питання обмеженості фінансових ресурсів, що не є новим ні для України, ні для інших країн світу. Ураховуючи зарубіжний досвід банківської практики, слід зазначити, що найбільш поширеним вирішенням цього питання є процес концентрації капіталу на основі злиття і поглинання.

Головна мета достатності формування ресурсного потенціалу банківських установ – забезпечення максимізації прибутку власників банків у поточному та перспективному періодах, що зумовлює його раціональне використання для створення ринкової вартості, здатної покрити всі витрати, пов'язані з його використанням, і забезпечує прийнятний рівень доходів на умовах, адекватних ризику вкладників капіталу.

Основними проблемами банківського сектору України протягом звітного року були значний вплив ресурсів з банківської системи, погіршення якості кредитних портфелів банків та збиткова діяльність. За підсумками 2014–2015 рр. зростання основних показників діяльності банківського сектору відбулося лише за рахунок курсової переоцінки активів та зобов'язань банків через зниження курсу гривні до основних іноземних валют.

Світовий досвід показує, що основними причинами, які стимулюють процес консолідації банківської системи, є:

- посилення конкуренції, що призводить до зниження прибутковості бізнесу окремих банків;
- об'єднання за рішенням акціонерів банку з метою активізації бізнесу;
- поглинання з метою підкорення більш вигідних позицій на ринку;

- пошук більш вигідного режиму оподаткування;
- підвищення рівня мінімального капіталу банків;
- покращання іміджу;
- посилення регулятивних вимог.

Аналіз операцій по злиттю і поглинанню банків, проведений за останні роки в США і Західній Європі, показує, що дані операції в банківському секторі економіки є найбільш ризиковими, а тому важко прогнозованими і керованими. Тому не всім вдається провести їх грамотно і без значного впливу на рівень розвитку банківського сектору країни, який є значною складовою національної економіки, що може суттєво впливати на рівень життя населення (рис. 1).

Рис. 1. Рівень життя населення окремих країн у 2015 р.

Дослідження показують, що стовідсоткового успіху операцій із проведеного злиття і поглинання не буває. Для подолання негативних наслідків консолідаційних операцій необхідно правильно оцінити вартість об'єкта; оцінити фінансові і нефінансові умови здійснення даних операцій; змодельовати наслідки цих операцій для прогнозування прибутковості банку після об'єднання. Це дозволить суттєво підвищити якість підготовки консолідаційної операції і мінімізувати можливі негативні наслідки цього заходу. Вирішення проблем, які виникають під впливом вищеперахованих факторів, вимагає від банків оптимізації ресурсної політики. Процес поглиблення нестабільності світового та національного фінансових ринків ускладнив усю систему управління в банках України, у тому числі й систему формування їх ресурсної бази.

Дослідивши процеси ринкової трансформації банківських систем провідних країн світу, доцільно виокремити досвід трансформаційних перетворень та застосувати його в банківській системі України, а саме:

- особливості створення стабільного банківського середовища в країні, запорукою якого є обмеження спекулятивних потоків капіталів, зниження ролі іноземного капіталу, валютних операцій між резидентами країни;
- посилення ролі органів пруденційного нагляду та регулювання банківської системи з урахуванням національних інтересів, а не окремих структур;
- трансмісію фінансових ресурсів, що проходять через банківську систему, від споживчого кредитування та спекуляцій на ринках капіталів у реальний сектор економіки, сфери, що стимулюють розширення національного виробництва, створення конкурентних переваг країни, інноваційні проекти, наукові розробки, освіту;
- посилення ролі державних банків з метою реалізації через них стратегічних проектів національного значення.

З метою збільшення ресурсного потенціалу банківських установ необхідно підвищувати надійність банківської системи, зміцнювати довіру до неї з боку населення, удосконалити систему гарантування вкладів, працювати над удосконаленням процесу залучення коштів населення, особливо створенням позитивного іміджу банку як одного із найперспективніших щодо збільшення частки на ринку депозитів фізичних осіб, проводити ефективну відсоткову політику, тощо. Отже, банківським установам України необхідно якнайшвидше вирішити наступні завдання:

– забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів відповідно зі стратегіями розвитку;

– забезпечення найбільш ефективного використання сформованого обсягу фінансових ресурсів у розрізі основних напрямків діяльності банківської системи;

– забезпечення максимізації прибутку банківських установ із найменшим рівнем фінансового ризику;

– забезпечення мінімізації рівня фінансового ризику при очікуваному рівні прибутку;

– забезпечення постійної фінансової рівноваги банківських установ у процесі їх розвитку.

Стабільний розвиток фінансового сектору України неможливий без запровадження ефективних заходів для розвитку кожного його структурного компонента (рис. 2).

Слід зазначити, що запропоновані нами перспективи розвитку фінансового сектору України визначають нагальні вимоги щодо формування ресурсного потенціалу банківських установ:

– покращити якість капіталу та забезпечити достатній рівень покриття ним ризиків, що приймаються банками;

– стимулювати залучення власного банківського при-

Рис. 2. Перспективи розвитку фінансового сектору України

бутку для інвестицій у капітал шляхом звільнення від оподаткування частини прибутку кредитних установ, спрямованого на підвищення рівня їх капіталізації;

– стимулювати інвесторів звільненням від податків на прибуток, який спрямовується на капіталізацію банків;

– збільшувати показник адекватності капіталу через консолідацію банківської системи України.

Підвищення рівня капіталізації вітчизняних банків посилить їх конкурентоспроможність на світовому фінансовому ринку і забезпечить стабільність та надійність усієї економіки України на шляху інтеграції у світове господарство.

Висновки. Таким чином, для банківської системи України, яка має гострий дефіцит ресурсного потенціалу, першочерговими є питання освоєння вітчизняними банками сучасних підходів до підвищення капіталізації та успішне запровадження результативного іноземного досвіду їх використання, що дозволить підвищити фінансову стійкість не лише окремих банків, але й банківської системи в цілому.

Список використаних джерел:

1. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К.: Знання, 2011. – 504 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.

Анотація. В роботі досліджені проблеми формування ресурсного потенціалу банківських установ України, що обумовлено зовнішніми та внутрішніми факторами. Розглянуті науково-методическі підходи до пошуку оптимальних методів формування ресурсної бази комерційних банків, як наслідок, розширення фінансових зв'язків та углублення фінансових відносин усилить роль банківської системи та превратило її в ведуче ланку економічної системи. Ураховуючи сказане, углублене вивчення вимагає теоретико-методическі основи направлених збалансованого формування ресурсного потенціалу, а саме: формування цілесовбідної структури активів та пасивів, зважений підхід при управлінні ризиками, впровадження нових банківських послуг та технологій забезпечить перспективи подальшого розвитку конкурентоспроможної банківської системи України.

Ключові слова: ресурсний потенціал, формування ресурсного потенціалу, банківська система, капітал банку, ресурсна база банківської установи, капіталізація банківських установ, рівень життя населення.

Summary. In this work the problem of the resource potential formation in Ukrainian banks, due to external and internal factors. The scientific and methodological approaches to find optimal methods of forming the resource base of commercial banks as a result of financial relations expansion and deepening financial relations, including strengthened the role of the banking system and turned it into a central link of economic system. In view of the need in-depth study of theoretical and methodological foundations for the main directions of balanced formation resources, namely the formation expedient of assets and liabilities, balanced approach to risk management, the introduction of new banking services and technologies that provide prospects for further development of a competitive Ukrainian banking system.

Key words: resource potential, the potential formation of a bank resources, capital, resource base of the banking institution, bank capitalization, standard of living.